

Gát

Somaházi Istvánnak kiterjedt nagy rokonsága van. Legalábbis így beszélnek a szoszédok és az ismerősök, mikor ráterelődik a szó. Ő maga nagyon ritkán dicsekszik ezzel. De minek is dicsekedne, hiszen az egész Rétfalu tudja, hogy az idős Somaházi Gergely kilenc családot hagyott feleségére, még a nagyháború előtt, amikor tüdőgyulladásával váratlanul kiköltözött a falu egyre bővülő temetőjébe. Kilenc árva kisérte ki az öreget utolsó útjára és egy kisírt szemű, összeaszalódott néni, aki ötvenegynéhány esztendősen léte legalább hetvenévesnek látszott. Keservesen zokogott az öregasszony és sírtak a gyerekek is. A nagyobbak persze azért, mert felérték ésszel, mit jelent örökre elveszíteni az édesapát, a kisebbek pedig már azért is könnyeztek, mert látták hogy a többiek is sírnak. Sírt a hétesztendősen Istvánka is. Furcsának érezte a pillanatot, mikor a göröngyök dörgő zuhogással hullottak a koporsóra. Sírt, de valójában akkor még nem érezte a pillanat igazi keserűségét. Lehet, ha édesanyját veszítette volna el, sokkal fájóbban zokogott volna... Apját csak szombatoként látta, amikor fáradtan hazajött a munkából. Édesanyja viszont állandóan mellette volt. Ő szelte le minden reggel, délben és este azt a bizonyos szelet rozskenyeret, ő mérte ki kilencüknek a bögre kecsketejet is, ha ugyan volt... Mert télen nem volt. Akkor sültkrumplit ettek rozskenyérral. Azt is édes anyja osztotta el és ő édesanyját érezte a család fenntartójának.

Mikor édesapját eltemették, a kenyérkosár gyakori üressége új irányt szabott gondolatainak. Akkor már testvérei — a két legnagyobb lány kivételével, akik férjnél voltak — napszámba jártak az uradalomba. Ott a kastély környékén, vagy a répaföldön mindig akadt gyerekmunka s az uraság nagy sötét vasszekrényéből is kitelt a gyereknapszám, amire a Somaházi csemeték rádolgoztak.

Az ő keresetükből tengődött a család.

Istvánka mindezt közönségesnek tartotta. Tudta, mert apjától megtanulta, hogy csak annak van joga enni, aki dolgozik. Tudta azt is, hogy aki dolgozni akar, az csak menjen az uradalomba, ott mindig akadt munka. Fene nagy darab földje volt az uradalomnak...

Tudta azt is, hogy a föld az uraságé. Az uraság pedig nagy úr, olyan nagy, hogy akármilyen embernek nem is szabad látnia. Mesés fantáziákban élt agyában ez a képzelet. Sokszor az uccán, mikor a cimborákkal valami újfajta játékot kellett kitalálni, indítványozta, hogy játszanak uraságosdit. Ez abból állt, hogy választottak maguk közül egy urat, aki rendszerint ő szeretett lenni, és annak engedelmességni kellett.

bármit is parancsolt. Téliidőben pedig — míg élt az édesapja — őt unszolta, hogy meséljen valamit az uraságról. És az öreg mesélt. Általában érdekes dolgokat tudott mondani a kastélyról és az urnőről, aki nem is olyan régen őt krajcár borraivalót adott neki, mert gyönyörűen megkapálta a krizantémokat. Ilyenkor Istvánkának felcsillant a szeme:

— Apus — szólt egyszer lelkesedve — mikó leszünk mink is uraság?

Az öreg lekicsinylően mosolygott rá:

— Mink, ha majd megesz bennünket a fene!

— Ugyan már Gergely — szólt közbe édesanyja — megtanítod ezt a gyereket is káromkodni.

— De akkó ki lehet uraság? — faggatózott tovább a gyerek.

— Mindenki az lesz kislefiam — magyarázta az anyja — Minden szegény a mennyországban. Ott majd az urak lesznek a szegények. Persze, oda csak az juthat, aki sokat imádkozik... Ezér mondom neked is mindennap, hogy imádkozzál, de te rám se hallgatsz... Pedig aki nem imádkozik, az a pokolba jut... Úgy ám!

Ettől kezdve sokat gondolkozott a mennyországon és a poklon. Álmában gyakran mennyországba képzelte magát, az elképzelt röpke angyalkák között, akik őt is annyira felcicomázták, hogy uraságnak is beillett volna, ha reggel nem ébred a valóságra.

A kenyérszelet szüntelenül vékonyodott.

Ez okozta azt is, hogy neki nyolc esztendőskorában el kellett hagynia a családi házat — vagy mint ahogy ő mesélte később — a mennyországot és a pokolba kellett költöznie... Mármint az egyik pusztai nagyparaszti birtokára kiskanásznak. Ettől kezdve megszűntek az álmok és csak a nehéz cselédsors kiméretlen nyers valósága vette körül. Ettől kezdve megszűnt a mesék lágy értelmén gondolkodni s rálépett a valóság verítékes talajára... És itt kezdődött Somaházi István kiskamász, később béres, majd napszámos pályafutása.

Édesanyja egyedül maradt a legfiatalabb lányával, Irénnel, aki akkor taposta a tizenötödik életévét. Nagyon szép lány volt. Már tizenhárom éves korában megakadt rajta a falu szeme. Amikor pedig betöltötte a tizenötödik évét, Rétfalu legényei falkástul jártak utána. De nemcsak a rétfalusi csóré legények bolondultak Somaházi Irén után, hanem a szomszéd falvak és puszták suhancai is. Később pedig a módosabb parasztok sarjadékai is kakaskodni kezdtek körülötte.

István minderről keveset tudott. Szállingóztak ugyan a pusztára is hírek huga kapósságáról, de nem sokat törődött vele. A béresember nem ér rá ilyesmin gondolkodni. Látástól vakulásig adnak neki munkát a gazdák, este pedig alig várja, hogy lehajthassa a fejét. Vasárnapja nincs. Hogy is volna, hiszen a jószág vasárnap is enni kér. Az pedig, mióta világ a világ, nem történt meg, hogy a béres ünnepelt s a gazda etette volna a jószágot.

Egyszer azonban olyan hírek szállingóztak a tanyavilágban, hogy Somaházi Irénnek Karamfila Sándor többszázholdas nagyparaszti fia csapja a szelet. Ezen igazán megütődött.

A hírek mind gyakrabban jártak.

Végül is a viszony látható áldása miatt komolyra vált a dolog. S Karamfila Sándor kénytelen volt megkérni Somaházi Irén kezét.

A béreséletnek szentgyörgynapkor volt az évfordulója. Kivéve a kommenciósokat, akik néha egész életükbe egy gazdánál tengődtek, a bennlakó fiatal béresek, mint amilyen István volt, szentgyörgynapkor egy-két szabadnapot kaptak. Ilyenkor hazamentek, körüljárták a rokonságot és ha az idő kiadta, kedvükre kimulatták magukat. Tulajdonképpen ebből keletkezett a közmondás is Rétfalun, hogy »nincsen párja a szentgyörgynapi mulatságnak«. Persze ezt azok a lányok találták ki, kiknek a mátkája egész éven át valahol messze a pusztában béreskedett.

Hazament hát Somaházi István is a családhhoz. Nagy készülődés várta otthon. Igaz, nem sütöttek, nem főztek semmi különöset, de készültek, mert Irén nagyon gazdag emberhez ment ám férjhez, ott pedig gazdag lakodalomra van kilátás.

István csak látásból ismerte leendő sógorát. Általában a csóré legények abban az időben csak hallomásból ismerték a módosabbakat. Ha pedig ismerték, akkor csak veszekedésből ismerhették. Az ilyesmi gyakran előfordult cécokban. Ahová a módosabbak mentek, onnan a koszosoknak iszkolni kellett. Persze, ha kevesebben voltak. Mert megtörtént, hogy a csórék bicskát rántottak. Ilyenkor leütötték a lámpát és éktelen dulakodás támadt a szobában. Nem egy esetben egy-két áldozat maradt a cécó színhelyén. Másnap jöttek a pandurok, keresték a tettést, de rendszerint nem találták.

A puszta, amely megszülte a titkot, el is takarta azt...

István még nem járt cécóban. Nem ismerte Karamfila Zoltánt sem. Csak annyit hallott róla cimboráitól, hogy duhaj, verekedős kedvű legény. Többször megszurkálták s egy alkalommal egy híressori legény majdnem átöfötte mellén a nagykést. Mikor ezt meghallotta, megborzongott. Tudta, hogy az ilyesmi a legényélettel jár, de nem értette meg. Ezért útálta a cécót. Nem csak akkor, tizennyolcéves korában, hanem későbbben is...

A család készült a lakodalomra. A szomszédasszonyok nyitották, csukták a kiskaput, hozták a temérdek sok jókívánságot Irénnek. Mászt nem igen hozhattak. Mikor megkívánták a boldogságot és jószerencsét, nem felejtették el megszúgni a mennyasszonynak, hogy urukat vagy fiukat ne felejtse ám el részesnek izélni Karamfiláékhoz!

István csak ült a kemencepatkán s szóltalanul figyelte a készülődést. Őt mintha senki sem akarta volna észrevenni. Mindenki Irén körül forgolódott, adták a sok jótanácsot, hosszan magyaráztak neki, tréfáltak vele, de húga sápadtas arca sehogy sem akart felvidulni.

— Hát te fiam, gyüssz-e a lakadalomba? — kérdezte nagysokára édes anyja. Erre, mint akit álomból ráztak fel, felkapta fejét, egy pillanatig habozott, majd kivágta:

— Ha hínak!

— Persze — mondta édesanyja elcsukló hangon — neked nem is szóltak

Néhány másodpercnyi nyomott csend után az édesanyja még hozzátette:

— De azér te is elgyühetsz... Nem baj, ha nem is hínak, hiszen Irén lesz a mennyasszony.

Arcába szökött a vér:

— Hát én édesanyám, ha nem hínak... nem megyek!

Anyja nem válaszolt. Egy váratlan könyecsepp fakadt a szeméből, aztán kettő s végigcsurgottak az arcán...

Keservesen zokogni kezdett.

— Istenem, istenem — sírta — mér vagy olyan mostoha... Az egyiket megsegíted, a másikat meg elhagyod, mintha nem is a te teremtményed volna...

István mereven állt édesanyja mellett, megsímogatta őszülő haját s várt. Mikor gondolta, hogy kizokogta magát, megszólalt:

— Édesanyám...

— Mi az fiam?

— Ne sírjon... Nem is kívánczok én abba a lakodalomba menni. Időm sincsen. Tuggya, hogy szentgyörgynap után a béresnek a tanyán a helye.

— De édes fiam, az én szívem megszakad!

— Ne sírjon... Majd jóra fordul minden...

Somaházi István nem volt a lakodalomban. Pedig szeretett volna ott lenni... Önerzete mégis elnyomta fel-fel lobbanó vágyát. Nem ment... Nem is ismerte sógorát egészen addig, míg be nem következett az a nevetes nap... De erről majd később.

* * *

A lakodalom után nem sokáig béreskedett. Hamarosan kiütt a nagy háború s Ferenc Jóska őt is angyalbőrbe bújtatta. Három évig volt az orosz fronton. Később fogságba esett. Mielőtt visszatért volna, tizennyolcban résztvevett a nagy orosz forradalomban. Sokat mesélt erről a nagyháború utáni években.

Mikor visszatért Rétfaluba, nem béreskedett tovább. Bennlakó béreskedés csak fiatal suhancoknak való — gondolta — akiket lehet jobbra-balra lökdösni. Kommenciós sem akart lenni. Ott az ember örökké egy gazdához van láncolva. Szerződést kell aláírni, ami abban az időben hosszú lejáratú, kilátástalan robotot jelentett. Úgy határozott, hogy napszámos lesz.

Leginkább az uradalomba járt dolgozni.

De aztán jöttek a nehéz, válságos idők. Még a kétesztendei búza is ott penészedett az uradalom magtárában. Kegyetlenül leest az ára. Nem kellett senkinek. Az uraság káromkodott, ette magát. Szidta az intézőt, a cselédeket, mindenkit, akit meglátott az udvaron.

— Parlagon hagyom mind a hatezer holdat! — mondta az intézőnek méregtől elvörösödvé.

— Nem fizetődik ki a drága napszám!

Az intéző megpróbálta enyhíteni a dolgot:

— Tekintetes úr, azért nem kell az embereket elzavarni. Fizessünk nekik termésben...

— Micsoda? — förmedt rá az uraság — én nem kímélek senkit! Hadd érezzék meg a koszosok is a világválságot! Rám se gondol senki, én se törődök senkivel...

Az uraság nem engedett.

A következő évben az uradalom csökkentette a napszámosok létszámát. Mind többen és többen álltak munka nélkül a templomtéri emberpiacon. Egyre nagyobb inség fenyegette a falu napszámosait. Nem tudtak részaratást kapni s télire egész családok maradtak kenyér nélkül. Ősz felé csoportostól hagyták el a falut. Elvándoroltak a távoli, réti lapályokra, kubikolni a gazdag sváb bérlőkhöz.

Somaházi István nem tudta, mit tegyen. Családos ember volt már akkor s egyáltalán nem szándékozta elhagyni a falut. Néha félnapokat is elálldogált az emberpiacon. Ilyenkor a munkanélküli napszámosok között élénk beszélgetés fejlődött ki. A beszédtemát a súlyos életproblémák feszegetése képezte:

— Te István — kérdezte tőle egyszer egy napszámos — mi lesz ha tíz évig tart az ínség?

A körülállók felfigyeltek a kérdésre. Kiváncsian lesték a választ, amely csak nehezen született meg:

— Attól függ — mondta akadozva — hogy mink hogy tűrjük...

— Nekünk túrni köll! — vetették oda többen.

— Ki mondta ezt? — csattant fel váratlanul, viharosan, de aztán egy másik gondolat ötlött agyába s lehangoltan folytatta:

— Nézzétek, az uradalomtól, ha így megy, megdögölhetünk éhen. Ott rohad a búza a padlásán, mégsem segít rajtunk. Többet akar érte kapni... Még többet akar lenyúzni a bőrünkről. Azt ne gondolja senki, hogy az uraság majd megkönyörül rajtunk. Én már nagyon ismerem az ilyenfajta népet. Ne felejtsetek el, neki fontosabb a piac, a pénz, mint az ember...

Amikor ezeket kimondta, parádés kocsi zörgés hallatszott a felvég felől. A napszámosok szemében váratlanul felcsillant a remény.

— Hátha napszámosokért jön valaki...

Nem csalódtak. A faluháza felől Karamfila Zoltán sárgakocsija tünt fel. Egyenest a templomtérre kanyarodott s foghegyen köszönt az embereknek, majd a kocsihoz intett néhányat.

Somaházi igyekezett a kocsihoz furakodni. De mire odaért, Karamfila Zoltán felfogadott vagy húsz napszámot. Többre nem volt szüksége. Somaházi úgy érezte, hogy szólni kellene sógorának... Megmondani, hogy ő rokona akkor felfogadná... A régi, töretlen büszkesége pillanatról pillanatra oszladozott a gondok súlyos terhe alatt. Ösztönösen érezte, hogy a kilátástalan kenyérgond most megalázkodásra kényszeríti. Szólni akart, de valami titkos érzelem görcsösen összehúzta a torkát. Újra erőt vett magán. Esetlenül odalépett a kocsi első hágsójához s mélyen Karamfila szemébe nézett. Szólni azonban csak néhány pillanatnyi évődés után tudott:

— Sógor... — mondta tappintatosan.

Karamfila merev büszkeséggel nézett rá:

— Ki vagvok én neked?

István megemberelte magát s bátran szemébe nézett sógorának.

— Tudtommal sógorom — mondta — mert Irén az én testvérem.

— Én nem ismerlek! — válaszolt hidegen Karamfila.

Szavait megszegyenítésnek szánta, de azok váratlanul büszkeséget csiholtak elő a rongyosruhájú napszámosból:

— Hát tudd meg, én sem ismerlek téged!

És hátat fordított neki.

* * *

Van az úgy, hogy az ember olyan dolgok eljövetelét várja, amelyekben már maga is alig-alig hisz. Csak álmodik róluk és képzelődik, egymásba fűzi a feltörő reménység finom szárait s csodás gondolatokat formál magának az eljövendő idők nagyszerűségéről. Csak lélekben erős

emberek tudnak így képzelődni, a szilárdan talajba gyökerezett, elpusztíthatatlan pórnép, akiket már nem tud apróbbra morzsolni a pusztító korszakok mélybe zuhanó lavínája. Csak azok az emberek tudnak igazán bízni, akik nem más veritékéből élvezik az élet gyönyörűségeit, hanem minden reményüket a maguk erejébe vetik s bátran szembenéznek az életnyomorúság minden megnyilvánulásával. Csak az ilyen emberek tudnak igazán álmodni az élet jobbrafordulásáról... Mert az ilyen emberek nagyon erősek!

Somaházi Istvánt tíz esztendő s kora óta ütötte, puhította, lapította a sors és mégsem tudta felmorzsolni. Ember maradt és érzett, vágyott valamire, ábrándozott, hogy a nyomorúság nem tarthat örökké. Remélte, hogy egyszer mégis elavul a kábító isteni ige és az emberek már itt a földön megérik a mennyországot...

— A legsötétebb éjszakának is egyszer vége szakad — mesélte gyermekeinek, amikor munkából hazajövet fáradtan letelepedett az udvar közepén terebélyesedő eperfa árnyékába.

— Sose féljetek, ha bubust láttok álmotokba — magyarázta — mert az csak álom. Mihelyt felnyitjátok szemeteket, elillan...

S az álom, melyt Somaházi István csak lényegtelen kábulatnak érzett, kínosan foszladozott szét. Az éjszaka görcsösen ragaszkodott hatalmához a sötétséghez...

De mégis megvirradt!

Érdekes, ha az ember csak félálomban szendereg, sohasem veszi észre mikor hasad rá a hajnal. Ez olyan lassú, biztos folyamat, mint a gyümölcserés. Először csak zsendül, mindig pirosabb és pirosabb lesz azután egy váratlan pillanatban megérik s lepottyan. Somaházi István sem tud pontosan visszaemlékezni, mikor oszlott el a nagy Éjszaka és mikor virradt rá élete igazi Hajnala... Akkor-e, mikor az uraság elszökött a kastélyból, vagy mikor végighúzták a földmérő láncot a grófi uradalom beláthatatlan ugarán... Vagy mikor felvetődött az újabb életkérdés, hogy miképpen munkálják meg a kapott földet... Mert az élet a hajnalhasadás után is munkát követelt. S ez a munka hozta meg az igazi virradatot, az első napsugarakat...

* * *

Kiadós koratavaszi eső áztatta a földeket. Néha egy-egy eltévedt szellőcske mozgatta meg a fák lombtalan koronáit s azok bölcsen bölögáltak mintha helyeselnék a természet furfangját. Tegnap még sütött a nap, a határ nyüzsgött az igáktól, a néhai uradalom földjein traktor duhogott és most itt van... Megbénult minden, az emberek behúzódtak a faluba, mintha sohasem szándékoznának kimozdulni onnan.

Somaházi István a gyerekeivel vesződött. Az asszonyt elküldte a boltba egy pakli dohányért és így kedvére kihancurozhatta magát a négy emberpalántával. A gyerekek is megragadták az alkalmat. Jancsi, a legkisebb, apja hátán nyergelt s csicsergő, vékony hangján biztatta, hogy álljon fel és kerüljön vele egyet kettőt a szobában:

— Gyí, te szürke!

Emezek pedig előtte toporzékoltak, lármáztak, mint a kiscfeskék az eresz alatt, mikor anyjuk megtér a reggeli vadászatról. Mindegyik magára akarta vonni apja figyelmét. Lett ebből nagy lárma, sírás is, mert Jancsi lecsúszott a nyeregből, ahova Ilonka akart minduntalan felhe-

lyezkedni... S ekkor valaki megkopogtatta az ajtót. A gyerekek megszeppentek.

— Csak előre! — mondta István.

Nyílt az ajtó s István nem akart hinni szemeknek Karamfila Zoltán állt előtte.

— Aggyon Isten! — köszöntött Karamfila.

István még mindig nem tudott szóhoz jutni a meglepetéstől. Hebegett valami érthetelent, majd mikor lecsillapult a pillanatnyi megilletődése megszólalt:

— Hát éppen ebben az esőben...

— Mit tehetünk sógor — bátorkodott az asztal felé Karamfila — az embernek manapság annyi a gondja, hogy nem nézi milyen idő van csak megy, hogy intézzen valamit... Hej sógor, nagyon rossz idők járnak!

— No-no — szólt közbe István.

A szó kizökkentette Karamfilát a beszédből. Néhány pillanatig csend lett a szobában. Ez alkalmat adott mindkettőjüknek, hogy rendezzék gondolataikat. Somaházi István nem feledékeny ember s nagyon emlékezett az utolsó találkozásukra. Az ilyesmi örökre bevésődik az ember emlékezetébe. Akkor azt mondtam neki — villant át Somaházi István agyán a gondolat — hogy nem ismerem... Mit csináljak most? Kiküldjem? Zavarjam ki?... Nem! Megmutatom neki, hogy ember vagyok! Most is, meg máskor is az voltam...

Felvidult arccal fordult sógora felé:

— Tán csak nem a maximummal van baj sógor?

— Hát — habozott Karamfila — azzal is...

— Gondoltam — jegyezte meg Somaházi.

Újra csend lett. Mindketten a földre szegezték tekintetüket. Kisvártatva újra Karamfila kezdte:

— Ezek a gondok megeszik az embert... Annyi bajom mindennel, hogy csuda! Az állam teljesen meg akar kopaszítani... Beszolgáltatás beszolgáltatást ér... Nem értem sógor, mi ennek a célja. Teljesen tönkre akarnak tenni bennünket? Ezt nem értem... Miért? Ártottam én valakinek. Hiszen világ életemben rendes ember voltam... No, de mindig... Rátérek a dologra: látom sógor, te milyen ember vagy...

Somaházi felkapta fejét:

— Milyen?

— Hát, hogy is magyarázzam, más fajta, mint én... Azért jöttem el, mert tudom, hogy te... Szóval, hogy te többet értesz a mai dolgokhoz... és segíthetnél rajtam is...

— Mit?

— Nehéz ezt így egyszerűen elmagyarázni. Nézd, engem nem hallgatnak meg sehol... Mindenhol csak azt hajtják, hogy tegyek eleget a kötelességemnek.

— Hát sógor — szólt közben nyomatékosan Somaházi — ha erről van szó, én is csak ezt mondom!

— De nézd sógor, te ismersz engem...

Somaházi váratlanul félbeszakította:

— Nem ismerlek!

Feszült csend.

A gyerekek apjuk váratlan kemény hangjától megszeppenve behúzódtak a kuckóba. Karamfila néhány bizonytalan lépést tett az ajtó felé, de Somaházi visszatartotta:

— Várjál sógor, ha már sógorom vagy! Emlékszel-e azokra a harmincas esztendőkre sógor? Tudod, mikor ott álltam az emberpiacon... Én nagyon emlékszem... De neked is eszedbe kell, hogy jusson: Ugye akkor nem ismertük egymást? Így mondtuk úgy-e, sógor? Emlékszek én nagyon... De mégis ismertelek téged és most is ismerlek! Nagyon... Tudom, hogy mekkora gazember vagy! De aminél látom, te nem ismersz engemet. Pedig kár! Ha ismernél, biztos nem jönnél hozzám ilyen gyalázatos kérésekkel... Látod sógor, mégis csak jó a rokonságot ismerni.

Karamfila nem várta be a beszéd végét. Jobbnak látta köszönés nélkül eliszkolni, mint végigvárni Somaházi súlyos mondanivalóját. De Somaházi István mégis elmondta amit akart. Az utolsó szavaknál már Karamfila kívül volt az ajtón s ő igyekezett még hangosabban beszélni, hogy megértse. Azután elhallgatott.

A gyerekek a hirtelen csend beálltával felocsúdtak. Először a hét-esztendő Sanyi lépett ki a kuckóból, csodálkozva körütekintett a szobában, majd apjához fordult:

— Apuka, ki volt ez az ember?

Somaházi István elmosolyodott:

— Melyik fiam?

— Ez, aki itt volt.

— Hát a sógorom.

— Sógora?... Ez még sose volt nálunk.

Somaházi István úgy érezte, hogy fiai valami kegyetlen, súlyos igazságot akarnak vele kimondatni. Elgondolkozott. Lehajtott fővel állt egy pillanattig a szoba közepén. Majd a kuckóba pillantott. Szokatlan melegséget érzett szíve táján: a gyerekek. Újra elmosolyodott! Megsímogatta Sanyi buksi fejét, de az mégsem engedte elsikkasztani kérdését:

— Milyen sógor volt ez apuka?

— Ez fiam... Olyan, hogy kétszáz holdja volt neki!

A hétesztendő emberpalánta tágra nyitott szemmel nézte az apját. Mintha megértette volna a szavak lényegét. Mintha az apró emberke felfogta volna a sokak számára felfoghatatlant: hogy mit is jelentett a kétszáz hold? Milyen borzalmasan fertőző emberelkülönítő gát volt az, ami nemcsak mások, hanem önmaga megtagadására is készítette a dőlyfős jellemtelen embereket... Igen, a kétszáz hold gát volt, a szó igazi, nyers értelmében, emberelkülönítő gát, ami egyszer és mindenkorra megszünt létezni...

Petkovics Kálmán